

„Máme shock, jak to dopadlo s tou nohou...“

Neznámá pohlednice malíře Viktora Nikodema
adresovaná básníku Vítězslavu Nezvalovi

Před lety jsme do sbírky získali pohlednici adresovanou Vítězslavu Nezvalovi a odkazující na jednu pikantní událost básníkovy života. Pohlednice není datována, podepsána je pouze Vaši Nikodemovi. Kdo ji napsal, kdy a jak to dopadlo s tou nohou?

Formát pohlednice:

Pohlednice o rozměrech 8,9 cm x 13,9 cm, neprošla poštou. Bez datace.

Psáno černým inkoustem.

Na lícové straně černobílá fotografie vlašských a lískových ořechů s louskáčkem.

Na rubové straně vlevo nahoře natištěno: *Vánoční a novoroční pozdrav*. Toto pisatelem přeškrtnuto a nad to nohama vzhůru napsáno: *Uctivý pozdrav pánům rodičům!*

Tiráž:

Foto Josef Sudek – Praha

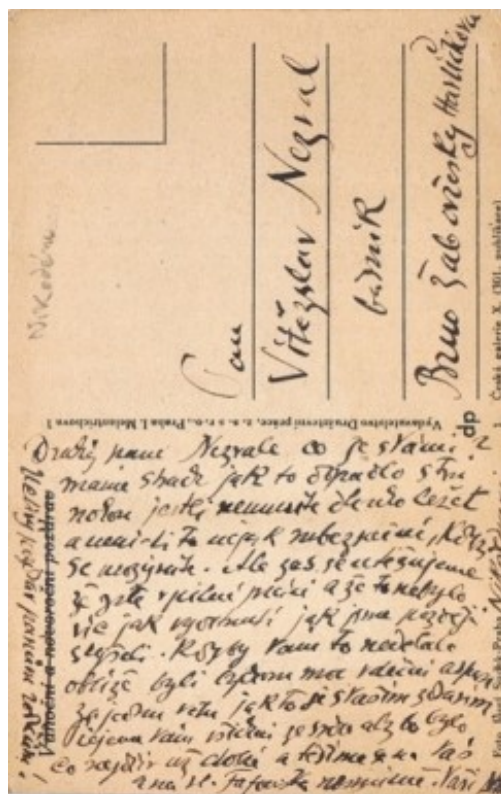
dp 1

Česká galerie X. (301. publikace)

Vydavatelstvo Družstevní práce, z. s. s r. o., Praha I. Melantrichova 1



lícová strana pohlednice



rubová strana pohlednice

Přepis textu (opsáno doslovně včetně interpunkčních chyb):

Pan

Vítězslav Nezval

básník

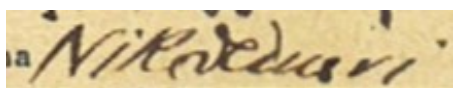
Brno Žabovřesky Havlíčkova

Drahej pane Nezvale co je s Vámi? Máme shock jak to dopadlo s tou nohou jestli nemusíte dlouho ležet a není-li to nějak nebezpečné, když se neozýváte. Ale zas se utěšujeme že jste v pilné práci a že to nebylo víc jak vyvrknutí jak jsme později slyšeli. Kdyby Vám to nedělalo obtíže byli bychom moc vděční aspoň za jednu větu jak to je s Vaším zdravím. Přejeme Vám všichni ze srdce aby to bylo co nejdřív už dobré a těšíme se na Vás a na sl. Fafouška nesmírně. Vaši Nikodemovi

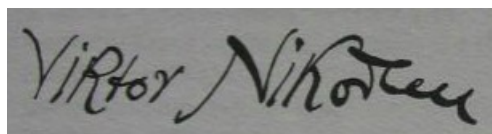
Uctivý pozdrav pánům rodičům!

K autorství pohlednice. Podle sdělení původního majitele pohlednice byl jejím pisatelem Bedřich Nikodém (1909–1970), hudební skladatel a textař. Toto tvrzení však nemá žádnou faktografickou oporu. Vyznění textu pohlednice svědčí o důvěrnějším vztahu pisatele a adresáta: nedohledali jsme důkaz existence takového vztahu mezi Bedřichem Nikodémem a Vítězslavem Nezvalem, v básnickově písemné pozůstalosti uložené v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze se nenachází jediný doklad o korespondenčním styku mezi nimi¹.

Do okruhu Nezvalových přátel zato patřil malíř Viktor Nikodem se svou ženou Boženou. S Viktorem Nikodemem (1885–1958) se Nezval seznámil už v roce 1920, od roku 1929 udržovali blízký přátelský vztah.² Mezi Nikodemem a Nezvalem je písemný styk doložen o rok později, básnickova pozůstalost uchovává přes 50 vzájemných dopisů.³ Viktor Nikodem v dopisech Nezvala často oslovoval *Drahej/Drahý pane Nezvale* a básnickovu partnerku a budoucí manželku Františku Řepovou (sám šel Nezvalovi v roce 1948 na svatbě za svědka) jmenoval *Fafouškem*⁴ – srov. s textem pohlednice. Tyto argumenty a v neposlední řadě shoda pisatelova rukopisu s rukopisem prokazatelně patřícím Viktoru Nikodemovi (viz ukázka níže) nás utvrzují v závěru, že autorem pohlednice nemohl být nikdo jiný.



Nikodemův autogram na pohlednici



jiný Nikodemův autogram

K dataci pohlednice. Pohlednice neobsahuje žádný konkrétní časový údaj: nenese stopy po poštovním razítku, na rubové straně není v tiráži uveden rok jejího vydání a ani sám pisatel svůj text nedatoval. Už zpočátku jsme věděli, že nemohla být napsána před říjnem 1932; do domu čp. 112 v Havlíčkově ulici (dnešní Šmejkalova) v Brně–Žabovřeskách, kam je pohlednice adresována, se totiž Nezvalovi rodiče přestěhovali až 3. října 1932, básník zde u svých rodičů až do poloviny 50. let často (především v letních měsících a o svátcích) pobýval⁵, na tuto adresu si rovněž po čas svého pobytu nechával zasílat korespondenci.

1 BÍLKOVÁ 1997.

2 SVOBODA 1966: 223.

3 BÍLKOVÁ 1997: 27, 48.

4 KRULICHOVÁ 1981: 370–376.

5 SVOBODA 1966: 243–244.

Ve veřejně dostupných zdrojích se nám podařilo dohledat bližší informace o pohlednici samotné: pohlednice s *ořechy a louskáčkem* byla součástí sady dvanácti pohlednic s fotografiemi Josefa Sudka, kterou pod názvem *Josef Sudek: Vánoce 1933* vydalo v edici Česká galerie nakladatelství Družstevní práce roku 1933. Začali jsme tedy s ověřováním následující domněnky: Viktor Nikodem pohlednici napsal začátkem roku 1934, z toho důvodu škrtl na rubové straně pohlednice vytištěný text *Vánoční a novoroční pozdrav*, aby se adresát nedomníval, že jde o opožděné přání k Vánocům či Novému roku (pokud by pohlednici napsal ještě v roce 1933, nebyl by důvod předtištěný text škrtnout).

K přesnější dataci a k potvrzení domněnky o napsání pohlednice na začátku roku 1934 dopomohla Nikodemova zmínka o básníkově zranění⁶: *Máme shock jak to dopadlo s tou nohou jestli nemusíte dlouho ležet a není-li to nějak nebezpečné, když se neozýváte. Ale zas se utěšujeme že jste v pilné práci a že to nebylo víc jak vyvrknutí jak jsme později slyšeli.*

Z Nezvalovy korespondence víme, že si básník v Brně, kde pobýval od Vánoc, kolem 22. ledna 1934 vymkl nohu v kolenu, jak o tom ostatně píše svým přátelům Bedřichu Fučíkovi a Franku Tetauerovi několik dní poté⁷:

Z dopisu Bedřichu Fučíkovi⁸:

V Brně 28. ledna 1934. [...] Přijedu do Prahy asi tak k desátému únoru a ihned Ti zatelefonuji, abychom se domluvili. Byl bych už jel dřív, ale před týdnem se mně stala nehoda, vykloubil jsem si v koleně nohu a teď ji mám celou v sádře, a tak jsem svůj odjezd trochu odsunul. [...] Milý Bědo, tento dopis píši leže v posteli, poněvadž mně poraněná noha znemožňuje sedění [...].

Z dopisu Franku Tetauerovi⁹:

V Brně 30. ledna 1934. [...] Už bych byl vlastně býval v Praze, ale před týdnem jsem si vymkl v koleně nohu, teď ji mám v sádře, a tak se objevím v Praze až k patnáctému únoru.¹⁰

Do Prahy se Nezval vrátil až v sobotu 24. února¹¹. Jelikož se pohlednice dochovala v soukromém vlastnictví, a nikoliv v Nezvalově pozůstalosti, a nejsou na ní stopy po poštovním razítku ani známce, je velmi pravděpodobné, že nebyla vůbec odeslána. Buď si Viktor Nikodem její odeslání rozmyslel, nebo se dověděl o Nezvalově příjezdu do Prahy a odeslání pohlednice na básníkovu brněnskou adresu již zcela logicky považoval za bezpředmětné. Na základě výše uvedených zjištění jsme toho názoru, že pohlednice musela být napsána v době od konce ledna¹² nejpozději do začátku března 1934, kdy Nikodem – jak lze předpokládat z přátelského

6 Není známo, že by k podobnému zranění došlo i v pozdějších letech.

7 Přesný den Nezvalova zranění neznáme, mohlo k němu dojít snad 22. ledna: až do 22. ledna se Nezval totiž věnoval práci na své divadelní adaptaci Dumasových *Tří mušketýrů* pro Vinohradské divadlo, kterou v pondělí 22. ledna také dokončil. Podle básníkově deníkového zápisku z 10. února 1934 lze soudit, že zranění mu soustavnější práci a soustředění na ni znemožňovalo (*Ty dny, kdy nic nedělám a ploužím se s nohou v sádře, jsou kupodivu strašně podobné.* – SOLAŘÍK 2011: 34), je tedy vyloučeno, aby si nohu vymkl v kolenu před dokončením *Tří mušketýrů*. Z dopisů Bedřichu Fučíkovi a Franku Tetauerovi den básníkově zranění také nelze určit: básník v obou listech psaných v rozmezí tří dnů vždy sděluje, že si nohu vymkl *před týdnem*.

8 KRULICHOVÁ 1981: 325–326.

9 KRULICHOVÁ 1981: 470.

10 Frank Tetauer Nezvalovi v dopise z 5. února 1934 odpovídá: [...] *litující Tvé vymknuté koleno, libovali [jsme] si, jaké skvělé verše do 15. února ještě napíšeš. [...] Buď zdrav a tím vymknutým kolenem si nedej bránit v životě.* (KRULICHOVÁ 1981: 471).

11 Viz zápisky z 23. a 24. února 1934 v básníkově diáři; otištěno v SOLAŘÍK 2011: 34.

12 Ne však bezprostředně po Nezvalově úrazu, jak o tom svědčí zmínka: *Ale zas se utěšujeme že jste v pilné práci a že to nebylo víc jak vyvrknutí jak jsme později slyšeli* – zvyrazněno AH).

vztahu mezi ním a básníkem – musel již mít o Nezvalově zdravotním stavu a místě jeho současného pobytu aktuální informace (ať už přímo od básníka samotného, či z doslechu).

Jak to dopadlo s tou nohou. Zpráva o Nezvalově zranění mezi jeho přáteli rezonovala, ostatně básník se jím nikterak netajil (viz citace z dopisů Bedřichu Fučíkovi a Franku Tetauerovi): na Nezvalovo zdraví se kromě Viktora Nikodema ptal např. i Vladislav Vančura, který se o básníkově *pochroumané nožičce* zase dozvěděl od Romana Jakobsona¹³. Co ale Nezval tajil, bylo, jak si takové zranění v Brně přivodil: sám se o tom nikde nezmiňuje. Jediným dosud známým pramenem tak je nepublikovaný deník spisovatele Josefa Věromíra Plevy, kterému se básník jako svému důvěrnému brněnskému příteli se vším svěřil. Podle Plevy došlo k oné události poblíž budovy právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně-Veverčí:

Když šel jednou večer z města, dohonila ho u techniky dívka, dal se s ní do řeči a zavedl ji potom na místo k barákům, kde bylo staveniště právnické fakulty. A tam si to s dívkou rozdali ve stoje, při tom mu uklouzla noha, a ačkoliv ho to strašně bolelo, přece jenom se mu podařilo dokončit toto sladké dílo... Lékaři mu pak dali nohu do sádry a tak chodil tři měsíce.¹⁴



*Pohled na Právnickou fakultu s okolím krátce po výstavbě v létě roku 1933.¹⁵
Někde v těchto místech si Vítězslav Nezval v lednu 1934 vymkl nohu v koleni.*

Alsen Hanson

13 Vančura v dopise Nezvalovi z 24. února 1934 píše: *Roman mi říká, že máš pochroumanou nožičku, je to už dobré?* (KRULICHOVÁ 1981: 477).

14 Citováno podle REINER 2014: 34.

15 Budova právnické fakulty. *Archiv Masarykovy univerzity* [online]. Brno: Masarykova univerzita, © nedatováno [cit. 9. 6. 2019]. Dostupné z: <https://www.archiv.muni.cz/historie-masarykovy-univerzity/budovy-univerzity/budova-pravnicke-fakulty>.

Použité prameny

BÍLKOVÁ, Eva a kol.

1997 *Vítězslav Nezval (1900–1958): soupis osobního fondu* (Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví)

KRULICHOVÁ, Marie a kol.

1981 *Depeše z konce tisíciletí: korespondence Vítězslava Nezvala. Praha* (Čs. spisovatel)

REINER, Martin

2014 *Básník: román o Ivanu Blatném* (Torst)

SOLAŘÍK, Bruno

2011 „Číšník polije Toyen šaty: z diářů Vítězslava Nezvala“. *Analogon*, roč. 64, č. 2.

SVOBODA, Jiří

1966 *Přítel Vítězslav Nezval* (Čs. spisovatel)

**Neznámá pohlednice malíře Viktora Nikodema
adresovaná básníku Vítězslavu Nezvalovi.**

Napsal Alsen Hanson.

Vytvořeno pro internetové stránky <http://vitezslavnezval.cz/>.

Datum vydání: 16. 6. 2019